

Sag C-422/23 [Daka]ⁱ**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

10. juli 2023

Forelæggende ret:

Sąd Najwyższy (Polen)

Afgørelse af:

3. april 2023

Sagsøger:

T.B.

Øvrige procesdeltagere:

C.B.

D.B.

Hovedsagens genstand

Deling af fællesformue og arveskifte

Genstand og retsgrundlag for forelæggelsen

Artikel 267 TEUF – artikel 19, stk. 1, TEU sammenholdt med artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder – manglende adgang til et effektivt retsmiddel vedrørende beslutningen om at udpege en dommer, uden dennes samtykke, til at vedkommende skal dømmе i en bestemt periode i en anden afdeling, der har kompetence til at behandle andre sagstyper – spørgsmål om, hvorvidt en domstol, hvori der deltager en sådan dommer, som tidligere ikke har haft mulighed for at anke afgørelsen om udpegelsen, er en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov

ⁱ Den foreliggende sags navn er et vedtaget navn. Det svarer ikke til et navn på en part i sagen..

Præjudicielle spørgsmål

1) Skal artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU – i en situation, hvor national lovgivning giver mulighed for, at en dommer ved en national ret i sidste instans (dommer ved den øverste domstol) efter en skønsmæssig afgørelse truffet af præsidenten for denne domstol (førstepræsidenten for Sąd Najwyższy (øverste domstol)), uden den pågældende dommers samtykke, kan henvises til at indgå som dommer i en bestemt periode af året i en anden afdeling ved den pågældende domstol end den, som den pågældende sædvanligvis, i overensstemmelse med sin uddannelse og kompetence, indgår i, hvilken afdeling har kompetence til at behandle andre sagstyper end dem, som den nævnte dommer tidligere har beskæftiget sig med – fortolkes således, at den udpegede dommer skal have adgang til et effektivt retsmiddel mod denne afgørelse ved en uafhængig og upartisk domstol efter en procedure, der opfylder kravene i chartrets artikel 47 og 48, for at beskytte den pågældendes uafhængighed og upartiskhed?

2) [Skal] [en afdeling ved] en ret i sidste instans i en medlemsstat (øverste domstol) bestående af tre dommere, hvoraf to er dommere fra en anden afdeling ved denne domstol, som uden deres samtykke er blevet udpeget af præsidenten for denne ret, der skal behandle sagen, til at indgå i en anden afdeling end den, hvori de sædvanligvis indgår, og hvor de ikke har haft mulighed for at anke afgørelsen om deres udpegelse til en upartisk og uafhængig domstol efter en procedure, der opfylder kravene i chartrets artikel 47 og artikel 48, [anses for] ikke at være en uafhængig, upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov, og som yder effektiv retsbeskyttelse til enkeltpersoner inden for områder, der er omfattet af EU-retten?

Anførte EU-retlige bestemmelser

Artikel 19, stk. 1, andet afsnit, sammenholdt med artikel 47 og 48 i [Den Europæiske Unions] charter om grundlæggende rettigheder.

Anførte nationale retsfor skrifter

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Republikken Polens forfatning): artikel 186, stk. 1;

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (lov af 8.12.2017 om den øverste domstol) (herefter »loven om den øverste domstol«): artikel 3, artikel 10, stk. 1, artikel 23, 24, 25, artikel 26, stk. 1, artikel 27a, artikel 35;

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 14 lipca 2022 r. Regulamin Sądu Najwyższego (Præsidenten for Republikken Polens forordning af 14.7.2022. Øverste domstols procesreglement), artikel 80, stk. 12;

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (lov af 27.7.2001 om de almindelige domstoles organisation): artikel 22a;

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 Den kassationsanke, der behandles af Sąd Najwyższy (øverste domstol), er blevet iværksat af T.B. til prøvelse af afgørelse af 9. september 2019 fra Sąd Okręgowy w Poznaniu (den regionale domstol i Poznań) i sagen anlagt af C.B. med deltagelse af T.B. og D.B. vedrørende deling af fællesformue og arveskrifte.
- 2 Ved kendelse af 2. marts 2023 blev tre medlemmer af Sąd Najwyższy (Izba Cywilna) (øverste domstol (afdelingen for civile sager)) udpeget til at behandle denne kassationsanke, og domstolen blev sat af dommere, hvoraf to (dommer B.B. og dommer M.P.) normalt er dommere ved Sąd Najwyższy (øverste domstol) med deres tjenestesteder i afdelingen Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (afdelingen for arbejds- og socialsikringsager) ved samme domstol, som har kompetence til at behandle diametralt modsatte sagstyper end sager som den, der er genstand for den foreliggende sag, og sager, der i øvrigt hører under kompetencen for Sąd Najwyższy (Izba Cywilna) (øverste domstol (afdelingen for civile sager)).
- 3 Den dommer, der fungerer som førstepræsident for den øverste domstol, udpegede ved identiske kendelser (nr. 25/2023 og nr. 28/2023) af 15. februar 2023, dommer B.B og dommer M.P. til at indgå i afdelingen ved Sąd Najwyższy (Izba Cywilna) (øverste domstol (afdelingen for civile sager)) for en bestemt periode fra den 1. april 2023 til den 30. juni 2023. Denne udpegelse er sket uden, at de pågældende dommere har givet samtykke til udpegelsen og uden, at dommerne var informeret om det. Efter at være blevet udpeget til at dømme i Sąd Najwyższy (Izba Cywilna) (øverste domstol (afdelingen for civile sager)) blev dommer B. B. og dommer M.P. ikke fritaget for at udføre dømmende opgaver i den afdeling (i et sædvanligt omfang), hvor de har deres tjenestested.
- 4 Det primære retsgrundlag for den pågældende udpegelse er artikel 35, stk. 3, i loven om den øverste domstol, hvorefter en dommer (ved den øverste domstol) af førstepræsidenten for den øverste domstol kan udpeges til at deltage i behandlingen af en konkret sag i en anden afdeling og, med dommerens samtykke, at dømme i en anden afdeling i en nærmere fastsat periode. En dommer kan, uden at give sit samtykke, udpeges til at dømme i en anden afdeling for en periode på højst seks måneder om året. Efter udløbet af den periode, hvor dommeren er udpeget til at dømme i en anden afdeling, behandler dommeren opgaver i de sager, der er tildelt den pågældende i denne afdeling, indtil de er afsluttet.
- 5 Det fremgår udtrykkeligt af artikel 35, stk. 3, i loven om den øverste domstol, at en beslutning om, at en dommer skal henvises til i en anden afdeling, skal begrundes. Kendelserne om at henvide dommer B.B. og dommer M.P. til at dømme i den civile retlige afdeling indeholder ikke en sådan begrundelse. Ifølge

mediernes oplysninger var disse beslutninger truffet på grund af ønsket om at styrke personalesituation i den civile afdeling og for at nedbringe antallet af ubehandlede sager i denne afdeling. Den forelæggende ret anser denne begrundelse for urigtig, da efterslæbet af sager i Sąd Najwyższy (Izba Cywilna) (øverste domstol (afdelingen for civile sager)) primært skyldes eftervirkningerne af reformen i retsvæsenet, som blev gennemført i Polen i de seneste år. Efter den forelæggende rets opfattelse er den rette måde at sikre afviklingen af efterslæbet i den civile afdeling ikke at udpege dommere, som har deres tjenestesteder i andre af den øverste domstols afdelinger, og som normalt ikke dømmer i sager, der falder ind under den civile afdelings kompetence, til at dømme i denne afdeling, men derimod at udpege dommere til denne afdeling efter anmodning fra det forfatningsmæssigt korrekt sammensatte Krajowa Rada Sądownictwa (domstolsrådet).

- 6 Ifølge den forelæggende ret er det i den foreliggende sag væsentligt at bemærke, at såvel kendelsen om at fastlægge rettens sammensætning og om at udpege dommer B.B og dommer M.P. til at dømme i Sąd Najwyższy (Izba Cywilna) (øverste domstol (afdelingen for civile sager)) blev truffet af personer udnævnt til at være dommere i den øverste domstol under de samme omstændigheder som i sag C-487/18 W.Ż, og efter praksis er retssager, hvori sådanne personer deltager, ugyldige eller krænker partens ret til en retfærdig rettergang i henhold til artikel 6 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder. Derudover blev afgørelsen fra domstolsrådet, i henhold til hvilken blev præsidenten for Republikken Polen anmodet om at udnævne disse personer til embedet som dommer ved den øverste domstol, ved dom af 6. maj 2021 i sag II GOK 2/18 fra Naczelný Sąd Administracyjny (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) ophævet i det relevante omfang. Som følge heraf fremsatte den samlede ret i Sąd Najwyższy (Izba Cywilna) (øverste domstol (afdelingen for civile sager)) ved afgørelse af 2. september 2021 over for Domstolen en anmodning om præjudiciel afgørelse om virkningerne af denne ophævelse og virkningerne af mangler i udnævnelsesproceduren af dommere ved den øverste domstol. Domstolen har endnu ikke afsagt dom i sag C-658/22, der er indledt med den nævnte afgørelse.
- 7 I praksis er afgørelsen om at udpege en dommer til at dømme i en anden afdeling ved den øverste domstol som udgangspunkt skønsmæssig. Hverken bestemmelserne i loven om den øverste domstol eller i nogen anden lov giver direkte mulighed for, at en sådan afgørelse kan prøves ved domstolene. Dette ændres ikke af, at nogle dommere, der er udpeget til at dømme i den civile afdeling, har forsøgt at indbringe afgørelserne om deres udpegelse for domstolsrådet. Domstolsrådet er dog hverken en domstol eller en dømmende myndighed. Derudover er domstolsrådet, der er oprettet ved ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (lov af 8.12.2017 om ændring af lov om det nationale domstolsråd og visse andre love), efter praksis fra den øverste domstol, Domstolen og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol ikke en uafhængig og upartisk myndighed.

Kort fremstilling for begrundelsen for forelæggelsen

- 8 De tvivlsspørgsmål, som den forelæggende ret har rejst, drejer sig hovedsageligt om, hvorvidt artikel 19, stk. 1, andet afsnit, i traktaten om Den Europæiske Union (TEU) sammenholdt med chartrets artikel 47 – i en situation, hvor der efter national lovgivning kan udpeges en dommer ved den øverste domstol, som normalt har tjenestested i en af domstolens andre afdelinger, og som behandler andre sagstyper, uden dennes samtykke, til at indgå i en anden afdeling i den øverste domstol, som har kompetence til at behandle andre sagstyper – skal fortolkes således, at denne bestemmelse stiller krav om, at en dommer, der er udpeget til at indgå i en anden afdeling ved den øverste domstol, for at beskytte den pågældendes uafhængighed, skal have adgang til et effektivt retsmiddel mod beslutningen om at blive overført ved en uafhængig og upartisk domstol efter en procedure, der opfylder kravene i chartrets artikel 47 og 48.
- 9 For det andet drejer denne tvivl sig om, hvorvidt en national domstol i sidste instans (øverste domstol), der er sammensat af tre dommere, hvor af to dommere, uden deres samtykke er blevet udpeget af førstepræsidenten for Sąd Najwyższy (øverste domstol) til at udøve dømmende virksomhed i en anden afdeling end den, hvori de normalt indgår, og som har kompetence til at behandle andre sagstyper, uden at dommerne har fået mulighed for at anke afgørelsen om denne udpegelse til en upartisk og uafhængig domstol efter en procedure, der opfylder kravene i chartrets artikel 47 og 48, under omstændigheder som dem, der foreligger i den foreliggende sag, er en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov, og som sikrer enkeltpersoner effektiv retsbeskyttelse på de områder, der er omfattet af EU-retten.
- 10 Hvis Domstolen fastslår, at en dommer, der er udpeget til at dømme i en anden afdeling end den afdeling, hvori den pågældende sædvanligvis indgår, skal have adgang til et effektivt retsmiddel mod en sådan afgørelse ved en uafhængig og upartisk domstol efter en procedure, der opfylder kravene i chartrets artikel 47 og 48, og at en afdeling med tre dommere ved den øverste domstol, hvoraf to af dommerne uden deres samtykke er blevet udpeget til at indgå i en anden afdeling, uden mulighed for at kunne anke en sådan afgørelse, ikke er en uafhængig, upartisk domstol, som forudgående er oprettet ved lov, og som inden for de områder, der er omfattet af EU-retten, yder enkeltpersoner en effektiv retlig beskyttelse i henhold til artikel 19, stk. 1, andet afsnit i TEUF, sammenholdt med chartrets artikel 47, vil en behandling af en kassationsanke med en sammensætning af disse dommere være uantagelig, og præsidenten for den øverste domstol, som leder arbejdet i den civile retlige afdeling, vil være forpligtet til at foretage en passende ændring af denne sammensætning.
- 11 Den foreliggende sags forhold til EU-retten er todelt. Sąd Najwyższy (Izba Cywilna) (øverste domstol (afdelingen for civile sager)) har kompetence i sager vedrørende fortolkning og anvendelse af EU-retten. Det er derfor nødvendigt at undersøge, om afdelingen for civile sager eller dens afdelinger, der er sat med dommere, herunder dommere fra andre afdelinger ved denne domstol, der er

udpeget til at indgå i denne afdeling i henhold til afgørelse fra førstepræsidenten for den øverste domstol, opfylder kravene i artikel 19, stk. 1, andet afsnit, TEU, hvilket er relevant for alle sager, der vil blive behandlet af sådanne afdelinger ved afdelingen for civile sager. Derudover vedrører afgørelserne fra førstepræsidenten for den øverste domstol dommere ved denne ret, der har deres tjenestested i Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (afdelingen for arbejds- og socialsikringsager), som har kompetence i sager vedrørende fortolkning og anvendelse af EU-retten, hvorfor det er nødvendigt at undersøge, om den mulighed, der er fastsat i national lovgivning og anvendt i den foreliggende sag, for at flytte dommerne til en anden afdeling ved den øverste domstol uden deres samtykke, og uden at dommerne kan anke afgørelserne om deres beskikkelse til en upartisk og uafhængig domstol efter en procedure, der opfylder kravene i artikel 47 og 48 i chartret om grundlæggende rettigheder, krænker deres uafhængighed.

- 12 Den forelæggende ret henviser analogt til Domstolens dom af 6. oktober 2021, W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwycajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego) (øverste domstols afdeling for ekstraordinær prøvelse og offentlige sager) – Udnævnelse) (C-487/19, EU:C:2021:798). Den forelæggende ret påpeger, at selv om den øverste domstols dommer udpeger en dommer, uden dennes samtykke, til at dømme i en anden afdeling i retten i en bestemt periode, formelt set ikke er en forflytning af en dommer til en anden ret eller en overførsel til en anden afdeling i den samme ret, er virkningerne af udpegelsen næsten lige så vidtrækkende og alvorlige som ved en sådan overførsel. Denne opfattelse bekræftes af, at en dommer, der er udpeget til at indgå i en anden afdeling end i sin oprindelige afdeling i den øverste domstol, fortsat skal behandle sine sager ved den øverste domstol, og også behandle sager i den afdeling, som den pågældende er udpeget til. Desuden bliver en sådan dommer pludselig konfronteret med sager af en anden type end dem, den pågældende tidligere har behandlet, og som vedkommende normalt er forberedt og kompetent til at behandle. En sådan udpegelse af en dommer er derfor en stor hindring for, at dommeren udøver sit hverv, og risikoen ved at udpege dommere på en sådan måde, kan bruges om middel til at lægge pres på den pågældende dommer, og dermed pålægge vedkommende disciplinære foranstaltninger og herved påvirke, hvordan dommeren skal pådømme sager.
- 13 Den forelæggende ret påpeger, at en materiel fordeling af sager mellem de forskellige afdelinger ved den øverste domstol ikke sker formelt og tilfældigt, men at fordelingen sker, fordi der er forskellige sagstyper i et retssamfund, der kræver forskellige kvalifikationer og forskellig erfaring. En dommer, der søger om en stilling ved den øverste domstol som dommer, angiver i sin ansøgning den afdeling, hvori den pågældende ønsker at arbejde, og oplyser om sine kvalifikationer i forhold til kravene til at behandle sager, der hører under afdelingens kompetence, hvilket bliver vurderet i udnævnelsesproceduren. I denne sammenhæng er det også vigtigt, og i overensstemmelse med den nødvendige standard for retten til adgang til en domstol, at enkeltpersoner kan forvente, at deres sag i retssystemets øverste instans (øverste domstol) vil blive behandlet af en domstol, der har fagligt kompetente dommere, der er forberedt til at behandle

visse sagstyper, og ikke en domstol, der (også) har dommere, der normalt behandler andre sagstyper.

ARBEJDS
DOKUMENT